

W

Смр 93

РАДЯНСЬКА ШКОЛА

12

---

1 9 5 9

Педагогіка і психологія

З матеріалів наукової сесії з питань розвитку педагогічної науки в Українській РСР

ЗА ДАЛЬШЕ ПІДНЕСЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ В УРСР *

О. М. РУСЬКО,
член-кореспондент АПН РРФСР,
директор Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР

Центральний Комітет Комуністичної партії України в постанові «Про стан і заходи дальшого розвитку педагогічної науки в Українській РСР» відзначив, що, виконуючи рішення XX з'їзду КПРС і XIX з'їзду КП України, працівники педагогічної науки і вчителі республіки провели за останні роки певну роботу по розробці окремих питань теорії і практики навчання та виховання дітей, створення підручників і посібників для шкіл, педагогічних інститутів, училищ, вивченню і узагальненню передового педагогічного досвіду.

Однак наукові дослідження, як вказується в постанові ЦК КП України, в цілому ряді важливих проблем педагогічної науки не задовольняють зрослих вимог життя, відстають від завдань комуністичного виховання і навчання нашої молоді, внаслідок чого школа не одержує належної практичної допомоги в підвищенні якості знань, в поліпшенні трудового, фізичного, морального та естетичного виховання учнів, у підготовці їх до трудової діяльності в народному господарстві.

Зокрема великою прогалиною в опрацюванні питань політехнічного навчання і трудового виховання школярів є відсутність теоретичних праць, що обґрунтовували б систему політехнічного навчання на даному

етапі комуністичного будівництва, його зв'язок з загальною та професійною освітою, розробляли б дидактичні принципи трудового і професійного навчання. Питаннями політехнічного навчання і трудового виховання займається дуже обмежене коло працівників педагогічної науки. Ці питання ще не стали в центрі уваги наших науковців, і насамперед членів кафедр педагогіки університетів і педагогічних інститутів.

Хоч друкowana продукція Науково-дослідного інституту і деяких кафедр педагогіки досить велика, але чимало опублікованих робіт не відзначається ні глибиною аналізу, ні оригінальністю фактів та ідей, вони дуже часто мають описовий або рецептурний характер, не розкривають закономірностей навчально-виховного процесу. Загальним недоліком наукових досліджень в інституті є роздрібненість тематики, незначна кількість комплексних тем, внаслідок чого не створено фундаментальних праць з корінних питань радянської педагогіки і методики викладання окремих предметів. Слабо вивчається і теоретично узагальнюється досвід роботи експериментальних шкіл. Зовсім недостатнім є зв'язок інституту, його відділів та секторів з школами, учителями, батьками, з виробництвом, з науковими кореспондентами, з інститутами удосконалення кваліфікації учителів, педагогічними вузами та училищами. Недо-

*Скорочений текст доповіді на науковій сесії.

статньо опрацьовуються проблеми впровадження в практику роботи шкіл педагогічної спадщини прогресивних вітчизняних педагогів.

Істотні недоліки є в діяльності кафедр педагогічних інститутів і університетів республіки: вони приділяють недостатню увагу вивченню, узагальненню і поширенню передового педагогічного досвіду. Із 34 монографій, написаних у 1958 році, тільки вісім присвячено узагальненню досвіду навчально-виховної роботи шкіл.

У тематиці наукової роботи педінститутів дуже мало праць, в яких розроблялися б найактуальніші педагогічні питання. У формулюванні тем часто відбиваються тільки особисті нахили та інтереси їх виконавців, недосить враховуються потреби школи. Наприклад, опрацьовувалися такі теми: «Організація і діяльність установ по реалізації наочного викладання в радянській школі в 1917—1925 рр» (М. Н. Павлій, кафедра педагогіки Полтавського педінституту). Чимало праць має примітивний, емпірично-описовий характер, вони науково не аргументовані, не спираються на дані експерименту і не містять теоретичних узагальнень практичного досвіду.

Ось як, приміром, «розкривається» вплив виробничого навчання на успішність з загальноосвітніх предметів у підготовленій до друку Сталінським педагогічним інститутом монографії «Досвід роботи середньої школи з виробничим навчанням № 55 м. Сталіно»: «Ми не можемо порівняти успішність з фізики у класах з виробничим навчанням з успішністю в класах звичайних; бо в школі № 55 усі класи є класами з виробничим навчанням... Але, слухаючи відповіді учнів на запитання вчителя під час опитувань, проводячи бесіди з окремими учнями після уроків, під час занять в учбових майстернях або в цеху на заводі, можна зробити безсумнівний висновок про те, що виробниче навчання у певній мірі сприяє кращому засвоєнню фізики». Зрозуміло, що такий «доказ»

нічого спільного з наукою не має.

Можна навести чимало фактів, коли члени кафедр педагогіки педагогічних інститутів протягом останніх 5—10 років взагалі не проводять наукових досліджень, не виконують запланованих тем. Своєчасно не виконують планових тем і окремі працівники Науково-дослідного інституту педагогіки, розпочаті ними роботи тривалий час залишаються незавершеними.

Основними причинами відставання педагогічної науки, неповноцінності багатьох праць з педагогіки та методики є недостатня озброєність певної частини науково-педагогічних працівників марксистсько-ленінською теорією, слабка фахова їх кваліфікація, відірваність працівників педагогічної теорії від школи, від живого процесу навчання й виховання, кабінетний характер їх роботи; недостатнє залучення до наукової роботи свіжих сил, особливо передових учителів; відірваність педагогіки і методик від суміжних наук, зокрема від дитячої і педагогічної психології та вікової фізіології, відсутність координації науково-дослідної роботи в республіці; небажання деякого з наукових працівників застосовувати трудомістки, але ефективні методи наукового дослідження (це стосується насамперед експериментальної методики, наукових методів узагальнення передового педагогічного досвіду).

Негативно позначається на розвитку педагогічної науки відсутність бойової, принципової критики і самокритики в колективах науково-педагогічних працівників.

Постанова Центрального Комітету КП України, в якій піддано гострій і справедливій критиці істотні недоліки в науково-дослідній роботі з педагогіки, дає глибокий аналіз причин відставання педагогічної науки від зрослих вимог життя, від нових завдань комуністичного виховання молоді та визначено невідкладні завдання педагогів республіки, мобілізує нас на рішуче подолання серйозних хиб у роботі науково-педагогічних установ і зак-

ладів, у розробці питань теорії і практики навчання, на зміцнення зв'язку Науково-дослідного інституту та кафедр педагогіки з школами і докорінне поліпшення всієї їх діяльності.

* *

*

Головний напрям розвитку педагогічної науки на сучасному етапі визначається основним завданням радянської школи — *підготовкою учнів до життя, до праці*. Педагогічна наука повинна розробити систему підготовки молодого покоління до праці починаючи з перших років шкільного навчання, дати обґрунтовані вказівки про правильне застосування різноманітних форм продуктивної праці учнів, визначити найкращі умови їх трудового, розумового, морального і фізичного розвитку в процесі праці, встановити конкретний зміст і послідовність трудової підготовки школярів, норми трудового навантаження відповідно до вікових особливостей дітей. Для того щоб успішно поєднати навчання з працею, потрібно удосконалити всю практику навчально-виховної роботи. А це означає, що перед педагогічною наукою постає багато найрізноманітніших складних завдань.

Необхідно, взявши за основну ланку *проблему поєднання навчання і виховання з матеріальним виробництвом*, всебічно поліпшити всю систему науково-педагогічної роботи, переглянути ті теоретичні засади педагогіки, які застаріли і не відповідають завданням сучасного життя, сформулювати ряд нових педагогічних положень, що впливають із марксистсько-ленінської теорії, із вказівок партії про зв'язок школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в країні.

До останнього часу вся або майже вся науково-дослідна робота в галузі теорії навчання і теорії виховання вкладалася в рамки проблеми опанування учнями в школі основ наук, причому самі основи наук розглядалися абстрактно, відірвано від життя. Тепер у наших

теоретичних дослідженнях школа повинна виступати як навчально-трудова заклад, що організує разом з розумовою діяльністю і цілеспрямовану продуктивну працю учнів, запроваджує найрізноманітніші види їх суспільно корисної роботи. Саме з цієї позиції слід оцінювати якість навчання, результати навчально-виховної роботи, виховання дисципліни учнів і всі інші теоретичні і практичні питання педагогіки.

Однією з важливих ланок діяльності науково-педагогічних закладів повинна стати, як вказується в Тезах ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, наукова розробка основ змісту навчання в школі. Першорядне значення має тут створення науково-обґрунтованих навчальних планів, програм і підручників для шкіл усіх типів.

Інститутом педагогіки разом з Інститутом психології, Управлінням шкіл Міністерства освіти УРСР при широкій участі педагогічних вузів, інститутів удосконалення кваліфікації учителів і вчительського активу вже складено проекти нових положень, навчальних планів і програм для всіх типів шкіл, а також програм з морального виховання, самообслуговування та домогосподарства. У процесі їх підготовки нами враховано багатий досвід виробничого навчання в школах республіки, а також практику роботи 28 експериментальних восьмирічних, 3 досвідних одинадцятирічних шкіл та спеціалізованих класів на базі технікумів. Проте ці документи потребують ще серйозного наукового обґрунтування і доопрацювання.

Необхідно підкреслити, що правильно визначити систему і обсяг знань, умінь та навичок, які повинна давати школа на різних ступенях навчання, не можна на основі самих лише емпіричних даних. Уся наша робота, спрямована на створення доброякісних навчальних планів і програм, показала, що нам потрібно йти по шляху дальшого, справді наукового дослідження проблеми змісту навчання. Про-

грамний матеріал має забезпечити необхідний рівень знань з основ наук, відповідати віковим особливостям дітей і бути посильним для учнів. При розробці обсягу і змісту програм треба неодмінно враховувати і нові дані фізіології та психології.

Проблема змісту навчання включає в себе і ряд інших важливих питань, які потребують невідкладного наукового розв'язання. Це перш за все питання про те, як у навчальних програмах і підручниках слід реалізувати зв'язок теорії з практикою, основ наук з матеріальним виробництвом, з технікою, з різними видами трудової діяльності радянських людей.

Надзвичайно складним питанням у загальній проблемі змісту навчання є питання *про співвідношення і взаємозв'язок загальноосвітнього, політехнічного та професійного навчання в різних типах шкіл.*

Отже, завдання полягає в тому, щоб на основі глибоких педагогічно-психологічних досліджень, разом з ученими різних спеціальностей, лікарями-гігієністами і досвідченими вчителями-практиками, конкретно встановити вихідні позиції для визначення змісту навчання і правильно застосувати принципи засади дидактики та методики в навчальних планах, програмах і підручниках для шкіл усіх типів.

З свого боку дидактика повинна глибоко дослідити процес засвоєння знань учнями і формування у них умінь та навичок, конкретно показати, якими саме шляхами належить активізувати діяльність учнів, як найкраще організувати самостійну роботу їх з підручниками, книгами, довідниками, приладами, матеріалами, інструментами і т. д. Перед дидактикою стоїть завдання — озброїти вчителів умінням застосовувати різноманітні засоби унаочнення, особливо ті, що пов'язані з організацією безпосередніх спостережень у природі та на виробництві, з працею учнів у промисловості і в сільському господарстві. Особливої уваги потребує

використання різних технічних засобів у навчанні, насамперед навчального кіно і телебачення.

Урок був і є основною формою організації навчальної роботи, але він не може охопити всю різноманітність процесу навчання, який побудовується на основі тісного зв'язку з практикою комуністичного будівництва. Тому дидактика повинна дати теоретично обгрунтовані положення про використання різних форм організації навчання, які зводяться не лише до уроку і реалізуються не тільки в межах класу, як-от виконання навчально-трудова завдання на підприємстві, в колгоспі, проведення дослідів і спостережень у природі, на шкільній навчально-дослідній ділянці, індивідуальна навчальна робота поза школою тощо. Не можна забувати і про дослідження, спрямовані на удосконалення уроку, надання йому більш творчого характеру.

Зрозуміло, що із запровадженням активних форм і методів навчання роль учителя набагато зростає. Тому педагогічна наука повинна подати вчителю дійову допомогу в оволодінні всіма складними елементами і тонкощами педагогічної майстерності.

Дальшого розгортання потребує науково-дослідна робота з питань теорії виховання. Розв'язуючи весь комплекс виховних питань, ми повинні виходити з вказівки, даної в доповіді М. С. Хрушова на XXI з'їзді КПРС: «Треба насамперед, щоб виховання було органічно зв'язане з життям, з виробництвом, з практичною діяльністю мас. В центрі виховної роботи партія ставить трудове виховання всіх людей, розвиток свідомого, комуністичного ставлення до праці». Завдання теорії виховання — конкретно показати, як можна і треба використати для виховання молоді ті багатющі можливості, які несе в собі здійснення на практиці принципу поєднання навчання з продуктивною працею.

Нам треба серйозно взятись за дослідження самого процесу формування у дітей, підлітків і юна-

цтва високих моральних якостей, показати, як конкретно відбувається розвиток особистості, озброїти вчителів умінням застосовувати найактивніші форми та методи формування матеріалістичного світогляду, виховання комуністичної моралі.

Сучасний стан розвитку школи вимагає більш розгорнутого і глибокого опрацювання проблем естетичного виховання дітей різного віку в праці і в процесі навчання. Велику роль повинно відіграти опрацювання проблем естетичного виховання на матеріалах кіно і образотворчого мистецтва, розвитку мистецьких здібностей у дітей, зв'язку між етичним і естетичним вихованням.

Першочергового значення набуває наукове вивчення питань фізичного виховання. Досі не розроблено таких важливих проблем, як наукове обґрунтування змісту фізичного виховання в школі, зв'язок фізичного виховання з політехнічним навчанням, формування особистості радянського школяра засобами фізичного виховання, види і способи фізичного розвитку учнів у системі позашкільної роботи тощо.

Невідкладним завданням є теоретичне обґрунтування всієї системи роботи піонерської організації у восьмирічній трудовій школі і створення для піонерських вожатих повноцінних методичних посібників. Треба серйозно зайнятися питаннями діяльності комсомолу в школі, особливо опрацюванням таких форм і методів роботи шкільних і шкільно-виробничих комсомольських організацій, які б посправжньому сприяли залученню учнів до праці та громадського життя і забезпечували б успішне виконання завдань, поставлених перед школами другого етапу середньої освіти.

По-новому треба розв'язати і багато питань позакласної та позашкільної роботи, особливо в зв'язку з необхідністю якнайширшого розгортання творчої самодіяльної праці школярів у позанавчальний час, розвитку технічного винахід-

ництва і сільськогосподарського дослідництва учнів, їх роботи по створенню нових приладів, моделей, технічних пристроїв.

Необхідно забезпечити науково-теоретичну і методичну розробку питань сімейного і громадського виховання, зокрема в дитячих садках та яслах, школах-інтернатах, дитячих будинках, у спеціальних школах для дітей з фізичними вадами, створити цілісну методичну систему виховної роботи в дошкільних дитячих закладах, у восьмирічній трудовій школі, в різних типах шкіл другого етапу навчання і в сім'ї.

Педагогічна наука не може обминути й питання про нові засади в підготовці педагогічних кадрів. Адже й досі ще студенти педагогічних інститутів і університетів недостатньо озброюються знаннями з педагогіки і методик, мало зв'язані з школою і позашкільними установами, недостатньо залучаються до проведення ідейно-політичної роботи і педагогічної пропаганди серед населення.

Виходячи з завдань наближення вищих і середніх педагогічних навчальних закладів до життя, до практики школи, працівники педагогічної науки можуть і повинні визначити конкретні шляхи і методи удосконалення підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, а також створити доброякісні, відповідно до нових завдань освіти й виховання, підручники та посібники з педагогіки, історії педагогіки, методики викладання окремих дисциплін, розробити методику вивільської лекції, педагогічної і виробничої практики студентів.

У світлі історичних вказівок Комуністичної партії і Радянського уряду про перебудову системи народної освіти треба розв'язувати і питання про наукові дослідження з історії вітчизняної і зарубіжної педагогіки. Нам потрібні не поверхові статистично-описові роботи, а ґрунтовне історичне висвітлення конкретних проблем розвитку радянської школи і марксистсько-ленінської педагогічної думки.

Потрібно приділити серйозну увагу викриттю антинаукових буржуазних ідей в галузі теорії та історії виховання. Не можна миритися з тим фактом, що Науково-дослідний інститут, кафедри педагогіки вузів протягом багатьох років не опублікували жодної праці, присвяченої критиці реакційної буржуазної педагогіки і школи.

Важливою ділянкою нашої роботи є проведення науково-методичних експериментальних досліджень. Як і вся педагогічна наука, методики викладання мають розвиватися на основі головного принципу перебудови шкільної освіти — тісного зв'язку навчання з життям, з виробництвом, з практикою будівництва комунізму. Тому нині розширюються масштаби науково-методичної праці, зростає її значення в системі педагогічних наук.

Наукові працівники-методисти повинні набагато ширше і краще, ніж це було до останнього часу, розробляти питання змісту і методів викладання окремих дисциплін. Адже неможливо піднести методики викладання на вищий рівень, не усунувши властивих їм серйозних недоліків—відірваності від педагогічної та психологічної науки і тенденції до перетворення методичних праць тільки на більш-менш систематизований виклад навчального матеріалу з окремих предметів.

* * *

Найближчі завдання науковців-педагогів республіки відображено в проекті «Перспективного плану наукових досліджень з педагогічних наук в УРСР на 1959—1965 роки», який ми розглядаємо як першу спробу координації науково-дослідної роботи. Він потребує ще серйозного доопрацювання з урахуванням тих критичних зауважень і пропозицій, які надійшли в процесі його обговорення.

В перспективному плані значна частина досліджень присвячена перебудові системи народної освіти в УРСР, розробці питань змісту за-

гального, політехнічного і виробничого навчання. Ці проблеми реалізуються як у загальнопедагогічному плані, так і по лінії окремих методик. Сюди належить розробка і наукове обґрунтування навчальних планів та програм з усіх навчальних предметів, науково-педагогічне обґрунтування змісту навчання у школах усіх типів, зокрема здійснення політехнічного навчання і трудової підготовки учнів восьмирічної школи, виробничого навчання учнів загальноосвітньої трудової школи, питання морального, фізичного і естетичного виховання, комсомольської і піонерської роботи, сімейного і дошкільного виховання.

Велику роботу буде проведено по створенню нових підручників. Лише Науково-дослідний інститут педагогіки УРСР запланував написати 55 шкільних підручників, а також підручники з педагогіки для педагогічних інститутів та університетів, педучилищ, бібліотеки для батьків, учителів, піонервожатих і учнів. Крім того, передбачено видати підручники, лекції та методичні посібники для заочників.

Перспективний план науково-дослідної роботи з педагогічних наук передбачає створення ряду монографій і книг з корінних питань політехнічного і виробничого навчання, дидактики, комуністичного виховання учнів, роботи шкіл-інтернатів, сімейного і дошкільного виховання, історії розвитку освіти і передової педагогічної думки в УРСР та інші. Заплановано ряд монографій про досвід роботи кращих шкіл і вчителів.

Проблема підвищення активності пізнавальної діяльності учнів на уроках, яка є провідною в розробці питань окремих методик, набуде свого відображення в наукових дослідженнях з методик мови та літератури, математики, фізики, біології, хімії та інших навчальних предметів.

У галузі спеціальної педагогіки головну увагу буде приділено вивченню питань змісту і методів навчально-виховної роботи, створен-

ню посібників на допомогу вчителям шкіл глухонімих, сліпих і допоміжних шкіл у розвитку самостійності та ініціативи учнів.

З дошкільної педагогіки планується опрацювання ряду проблем, які мають озброїти вихователів дитячих садків знаннями з питань фізичного, трудового, морального, естетичного виховання, навчання та ігор дошкільників, а також розробка питання про наступність у навчально-виховній роботі ясел і дитячого садка.

Виконання «Перспективного плану наукових досліджень з педагогічних наук в УРСР на 1959—1965 роки» вимагатиме великого напруження сил. Успішне здійснення його залежатиме, звичайно, від багатьох факторів, але особливого значення набуває поліпшення організації і вдосконалення методики досліджень.

Без використання експериментальної методики досліджень марно сподіватися ефективного розв'язання багатьох питань, визначених у проекті семирічного плану. Тимчасом чимало наших наукових працівників не має смаку до експериментальної роботи і не володіє методикою експерименту. Таке становище далі терпіти не можна. Щоб педагогічна наука йшла попереду практики, треба не тільки вивчати готовий досвід, але й створювати, організовувати його. Тому ми повинні до кінця подолати недооцінювання експериментальної методики досліджень, ґрунтовно розробляти і застосовувати її, особливо в дослідженнях з дидактики, окремих методик, з теорії виховання.

Як теорія невіддільна від практики, так і немислимі справжні наукові праці без вивчення і узагальнення практичного досвіду. Тільки на основі глибокого, сміливого теоретичного осмислення фактів передового педагогічного досвіду можливе справжнє розкриття закономірностей навчально-виховного процесу і, отже, створення повноцінних наукових праць, яких вимагає від нас саме життя.

* *

*

Для розв'язання великих завдань, поставлених перед нами, необхідна чітка організація науково-дослідної роботи в республіці, правильне спрямування всіх досліджень, продумана координація їх з єдиного центра. Відповідно до постанови ЦК КП України, координаційним центром мають бути науково-дослідні інститути педагогіки і психології УРСР. Необхідно забезпечити таку організацію роботи, щоб інститути, університети, науковці і викладачі в своїй практичній роботі спирались на кращі школи республіки, щоб вони мали тісний зв'язок з ними і подавали конкретну допомогу вчителям у поліпшенні навчально-виховної роботи. Потрібно рішуче поліпшити роботу в базових, експериментальних і опорних школах, перетворити їх у справжні лабораторії передового педагогічного досвіду і наукового експерименту.

Важливим вкладом у справу зміцнення зв'язку педагогічної науки з школою, з життям є передбачена постановою ЦК КП України організація інституту наукових кореспондентів при науково-дослідних установах Міністерства освіти УРСР. Необхідно чітко спланувати наукову роботу кореспондентів, домогтися, щоб кожний з них не менш як один місяць на рік працював у науково-дослідному інституті з відривом від виробництва.

Для піднесення якості науково-дослідної роботи треба проводити щорічні наукові сесії, присвячені обговоренню актуальних питань в галузі педагогіки і психології, з участю вчителів, спеціалістів промисловості і сільського господарства.

З метою пропаганди питань навчання та комуністичного виховання дітей і збагачення педагогічного досвіду потрібно широко практикувати виїзні сесії науково-дослідних і педагогічних інститутів, університетів, інститутів удосконалення учи-

телів, засідання відділів і секторів, кафедр і кабінетів цих інститутів у школах, на промислових підприємствах, у колгоспах, радгоспах.

Завдання дальшого піднесення рівня педагогічної науки в республіці вимагають поліпшення роботи з кадрами наукових працівників, піднесення їх кваліфікації. Необхідно, щоб для кожного науковця було розроблено перспективний план написання і захисту кандидатської чи докторської дисертації.

Докорінного поліпшення вимагає підготовка науково-педагогічних кадрів через аспірантуру. В цьому у нас є ще серйозні недоліки; багато хто, закінчивши аспірантуру, роками не захищає кандидатських дисертацій. Треба створити найсприятливіші умови для захисту докторських дисертацій, відновити систему підготовки докторів наук через докторантуру, як найефективнішу форму підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації.

Великим недоліком у нашій роботі є довгий шлях, який проходить кожне дослідження до його надрукування і практичного застосування. Очевидно, при Науково-дослідному інституті педагогіки УРСР слід створити видавничий відділ, поклавши на нього функції підготовки наукових праць до друку. Цей захід сприятиме поліпшенню якості друкованої продукції, кра-

шому впровадженню досягнень педагогічної теорії в практику навчально-виховної роботи.

Створення республіканського педагогічного музею з постійно діючою виставкою передового педагогічного досвіду, організація науково-педагогічної бібліотеки в республіці, видання бібліотечок учителя, класного керівника, піонервожаго, батьків, молоді, відкриття постійно діючих педагогічних лекторіїв та університетів для батьків — усі ці та багато інших заходів, накреслених Центральним Комітетом КП України, сповнюють нас новими силами, кличуть до наполегливої творчої роботи, до нових звершень. Піднесення педагогічної науки на рівень великих завдань будівництва комунізму в нашій країні цілком під силу великій армії радянських педагогів.

Дбаючи про освіту і культуру молодих будівників комуністичного суспільства, партія створила всі необхідні умови для дальшого розвитку педагогічної науки. Працюючи в постійному і нерозривному зв'язку з життям народу, з практикою, з школою, ми з честю виконаємо поставлені перед нами високі завдання і внесемо свій вклад у здійснення перебудови школи і всієї системи народної освіти, у велику справу виховання будівників комуністичного суспільства.